

Luettelo kirjoista, jossa käsitellään kuolemaa ja surua

Tietokirjoja

Marlee Alex: Hei sitten, ukki. Kirjapaja 1983.

Marilyn E. Gootman: Kun ystävä kuolee: kirja nuorille surusta ja selviytymisestä. Suomen Punainen Risti 1998.

Dyregrov Atle - Raundalen, Magne: Sureva lapsi ja koulu. Vastapaino 1997. Kun perhettä kohtaa kriisi, esimerkiksi läheisen ihmisen kuolema, lapsen tarpeet jäävät usein liian vähälle huomiolle. Kirja kertoo, kuinka auttaa lasta selviämään surusta ja tekemään surutyötä kotona ja koulussa.

Dyregrov, Atle: Lapsen suru. 3. Painos. MLL:n, SMS:n ja SPR:n Henkinen tuki kriisi- ja onnettomuustilanteissa -projektin julkaisu. Helsinki 1996. Kirja neuvoo miten voimme parhaiten auttaa ja tukea lasta, joka on joutunut silmätystenkuoleman, vakavan sairauden tai onnettomuuden kanssa. Kirjan tilaus: Mielenterveysseura.

Lapsi ja kriisit. Toim. Marjatta Jakobsen et al. Cultura 1995.

Liian iso ikävä: nuoret kertovat surukokemuksistaan. Toim. Anneli Rantalaiho. Karas-sana 2001.

Sinua en unohda: Lapsensa menettäneet kertovat. Toim. Anneli Rantalaiho. Karas-sana 1999.

Surun lintu: Lapsi kysyy kuolemasta. Työryhmä Lauha Peltola et al. Tyttöjen Keskus 1988.

Talonen Marjaana: Enkeliveli. Stakes 1996.

Vaiettu suru: Lapsen kuolema ja perheen tukeminen. Toim. Tuija Manneri. Lastensuojelun keskusliitto 1992.

Lapsen suru - kun äiti tai isä kuolee. LounaisSuomen Syöpäyhdistys Ry. 1998. Esitetilaus: kari.ojala@lssy.fi

Kuvakirjoja

Mischa DAMJAN: Atuk ja susi: tarina eskimopojasta. Kuv. Jozef Wilkon. Lasten Keskus 1990. Susi tappaa Atuk-pojan koiran. Atuk odottaa vuosia, jotta voi kostaa sudelle riistämällä sen hengen. Surmatyö ei kuitenkaan tee poikaa onnelliseksi. Jylhä, kansansadunomainen kertomus on herkästi kuvitettu, ja sopii yli 5-vuotiaille.

Bettina EGGER: Marianne muistelee mummoa. Kuv. Sita Jucker. Mäkelä 1987. Kauniit muistot lievittävät Mariannen surua realistisessa kuvakirjassa, jonka rauhallinen tarina kantaa synkeähköstä kuvituksesta huolimatta.

Nigel GRAY: Pikkunallen isoisä. Kuv. Vanessa Cabban. Mäkelä 2000. Pikkunalle ja Ukki ovat parhaat kaverukset. Yhdessä he rakentavat majan puutarhaan. Eräänä päivänä vanha Ukki sairastuu eikä enää parane. Lohdullinen tarina korostaa elämän jatkumista uusissa sukupolvissa. Aurinkoinen kuvitus tukee tarinan lämmintä ja valoisa tunnelmaa. Aikuisen ja pienen lapsen yhteisiin lukuhetkiin.

Rose IMPEY: Höyhentyynyt. Kuv. Robin Bell Corfield. Mäkelä 1997.

Pikku-Saaraa kyllästyttää, kun aikuiset vain puhuvat ja itkevät. Saara tietää, että mummu on kuollut, mutta koko asia tuntuu etäiseltä. Höyhen vajan ikkunalaudalla herättää eloon muiston mummusta, äidistä ja Saarasta höyhentyynyjä täyttämässä, ja silloin itku ja nauru tulevat yhtä aikaa. Tavattoman kauniisti kuvitettu, tunnelmallinen kuvakirja pienille ja vähän isommillekin.

Heljä LIUKKO-SUNDSTRÖM: Korkealla päällä pilvien puutarha sininen. Otava 1999. Pikkutyttö on kuollut ja muuttanut enkeliksi. Enkeliä seuraten tytölle kerrotaan isoäidin koko elämänsä syntymästä lähtien. Samalla selviää myös lapsen oma asema sukupolvien ketjussa. Vaikuttava kuvitus myötäilee elokuvamaisesti tekstiä. Yli 5-vuotiaille lapsille sekä aikuisille.

Pirkko-Liisa SUROJEGIN: Maahisen viimeinen matka. Otava 1995. Vanha juurimaahinen hyvästelee sukunsa ja aloittaa pitkän matkan Valon valtakuntaan. Tekijän upeasti kuvittama myyttinen tarina yli 5-vuotiaille.

Pirkko VAINIO: Lumihanhi. Lasten Keskus 1993. Pikku-Annan hoivaama hanhi menehtyy, mutta hanhen pesästä löytyy suuri valkea muna... Kaunis kertomus elämän kiertokulusta pienille lapsille. Tunnelmallinen akvarellikuvitus.

Susan VARLEY: Mäyrän jäähyväislahja. 3. painos Lasten Keskus 2002. Metsäneläinten suru vanhan viisaan mäyrän kuolemasta lievittyy, kun ne muistelevat, mitä hauskaa mäyrä elämänsä aikana kaikille opetti. Valoisa ja humoristinen tarina pienille lapsille.

Max VELTHUIJS: Sammakko ja linnunlaulu. Mäkelä 1996. Sammakko on löytänyt maassa makaavan linnun ja pyytää neuvottomana apua muilta eläimiltä. Jänis tietää: lintu on kuollut. Yhdessä eläimet hautaavat linnun ja miettivät, mitä kuolema tarkoittaa. Tarinan lopussa eläimistö voittaa, ja lintukin livertää puun oksalla. Hieno kirja aivan pienillekin.

Winfried WOLF: Intiaanipoika Pieni Kuu. Kuv. Nathalie Duroussy. Lasten Keskus 1992. Etsiessään omaa heimoaan Pieni Kuu tapaa vanhan intiaanivaimon, joka ennen kuolemaansa ennustaa pojalle onnellista tulevaisuutta. Monitasoinen, hehkuvin värein kuvitettu kertomus yli 5-vuotiaille.

Winfried WOLF: Jouluaatto isoisän luona. Kuv. Eugen Sopko. Lasten keskus 1994. Tunnelmallinen vanhan ajan joulu maaseudulla lohduttaa Tuomoa ja hänen äitiään perheen isän kuoltua. Yli 4-vuotiaille. Kirjan kuvat ovat tuttuja myös Unicefin joulupostikortteina.

Lastenkirjoja ja satuja

Anneli FINNE: ...mutta tähtein tuolla puolen... Kuv. Matti Kota. Lasten Keskus 1990. 8-vuotias Marko menettää ystävänsä Tiinan liikenneonnettomuudessa. Kristillinen kertomus on realistinen, mutta hiukan jähmeä. 5-9-vuotiaille.

Riitta JALONEN: Elisabet, nalle ja pikkuveli, jota ei ole. Kuv. Kristiina Louhi. Tammi 1994. Leikkinalle on kuolleen pikkuveljen korvike kertomuksessa, joka vain hienovaraisesti vihjaa perhettä kohdanneeseen menetykseen. Lapsen ja aikuisen yhdessä luettava.

Riitta Jalonen: Tyttö ja naakkapuu. Kuv. Kristiina Louhi. Tammi 2004 Pienen tytön tunteita ja ajatuksia isän kuoltua. Lapsen muistot tulevat koskettavasti esille myös hienossa ja herkässä kuvituksessa.

Marit KALDHOL: Hyvästi Henrik. Kuv. Wenche Öyen. WS 1986. Syvästi tunteisiin vetoava kertomus pienen pojan hukkumisesta suuresta surusta. Tapahtumat kerrotaan Henrikin ystävän, pienen Sara-tytön näkökulmasta. Aikuisen ja lapsen yhdessä luettava.

Lilian KALLIO: Puumajakesä. Wsoy 1977. Lapset haluavat löytää puun, johon he haluaisivat rakentaa majan. Kesän aikana he oppivat monia uusia asioita, mm. sen millaisia vaikeuksia paljastuu ihmisten oudon käytöksen syiksi.

Tuula KOROLAINEN: Kissaenkeli muuttaa taivaaseen. Kuv. Leena Lumme. Aleksilla on kauhea ikävä auton alle jäänyttä Roope-kissaa. Kun pojan suru on suurimmillaan, Roope vierailee maan päällä kissaenkelinä, yhtä kissamaisena kuin eläessäänkin. Hauska ja viisas tarina yli 5-vuotiaille. Leena Lumpeen raikas ja humoristinen kuvitus ansaitsee myös erikoismaininnan. Lapsi voi lukea kertomuksen yksinkin.

Veronica LEO: Prinssi ja Luodetuuli. W & G 1986. Nuori prinssi matkustaa Kuolemattomuuden luodolle ikuisen elämän ja onnen maahan. Kun hän palaa takaisin maailmaan, kaikki on muuttunut. Kansansatuun perustuva kertomus yli 5-vuotiaille.

Annu LIIKKANEN: Hei vaan, mummi! Kuv. Lars Andersson. Lasten Keskus 1998. "Ei kai voi olla olemassa koko ajan ja sitten yhtäkkiä ei ollenkaan!", ajattelee Alma, kun mummi kuolee. Mummin iloinen olemus ja hauskat jutut tulevat koko ajan mieleen, ja välillä Almaa kiukuttaa, vaikka olo onkin surullinen. Hautajaisten jälkeen on helpompi hyväksyä se, että mummi on mennyt taivaaseen. Lapsen tunteita oivaltavasti kuvaava kirja yli 5-vuotiaille.

Astrid LINDGREN: Soittaako lehmus, laulaako satakieli? Kuv. Otto Svend. WS 1984. Orpo Malin-tyttönen istuttaa vaivastalon pellolle herneen ja kasvattaa siitä lehmusken. Kun lehmus kuolee, Malin päättää antaa sille henkensä ja sulautuu puuhun. Sen jälkeen lehmus soittaa ja satakieli laulaa köyhien ihmisten iloksi.

Astrid LINDGREN: Veljeni Leijonamieli. Kuv. Ilon Wikland. 18. painos WS 2001. Ihmeellinen kertomus pikkuväli Korpusta ja isovelji Joonatanista, Nangijalan maasta, hyvän ja pahan kamppailusta, elämästä ja kuolemasta. Lindgrenin rakastetuimpia (myös kiistellyimpiä!) saturoomaaneja, jonka voi lukea ja tulkita monella tavalla. Lapsille, nuorille ja aikuisille.

Tittamari MARTTINEN: Saaran taika. WS 1996. Nelli ja Saara ovat hyvät ystävät, vaikka heillä on ikäeroa kymmeniä vuosia. Yhdessä he käyvät museoissa ja kahviloissa, juttelevat, luistelevat ja leipovat leipää. Saara kertoo Nellille taiteesta jamenneistä ajoista, myös tuberkuloosiin kuolleesta pikkusiskostaan Iidasta, jota Nelli Saaran mielestä muistuttaa. Saaran taika on hänen valoisa suhtautumisensa elämään ja rakkautensa taiteeseen, jotka hän pystyy välittämään nuorelle Nellillekin. Kertomuksen lopussa Saara kuolee, mutta hänen muistonsa jää elämään Nellin mieleen. Viehättävä kirja 8-10-vuotiaille tytöille.

Anne-Sophie de MONSABERT: Tuhat ja yksi kuollutta lehteä. Kuv. Caroline Grégoire. Mäkelä 1999. Syksy on tullut, ja puut varistavat kuolleitalehtiä. Pupuperhe tekee yhdessä pihatöitä, ja mummikin käy kylässä. Eräänä päivänä mummi joutuu sairaalaan eikä pikkupupu näe häntä enää koskaan. Luonnon kuoleminen ja mummin kohtalo kietoutuvat yhteen. Värikäs kuvitus ja pupujen lystikkäät hahmot lieventävät apeaa tarinaa. Kuuluu Osaan jo lukea -sarjaan.

Hannu MÄKELÄ: Kai ja Pariisi. Kuv. Kristiina Louhi. Tammi 1993. Kain isä on kuollut, ja pojan on vaikea sopeutua uuteen elämäntilanteeseen. Kai tietää isän menneen Pariisiin ja lähtee etsimään häntä Pariisi-koiran kanssa. Yli 5-vuotiaille.

Sirpa PUSKALA: Pikkuruu Mustanmusta. WS 1999. Kuv. Kati Liukkonen. Pikkuruu Mustanmusta on peikkoperheen kuopus. Se on olemukseltaan erilainen kuin muut ja heikkona pidetty. Suuruutensa se kuitenkin osoittaa lähtiessään etsimään vanhaa isäpeikkaa, joka ei palaa matkaltaan kohti unelmien täyttymystä - merta. "Elämä jatkuu, muuttaa muotoaan",

ehtii isäpeikko vielä lohduttaa poikaansa ennen kuolemaa. Hieno saturomaani lapsille ja aikuisille.

Outi SALO: Puukenkäkesä. Kuv. Inge Löök. WS 1988. 7-vuotias Essi ja hänen isänsä viettävät ensimmäistä kesää perheen äidin kuoltua. Liikuttava kertomus lapsille ja aikuisille.

Irmelin SANDMAN-LILIUS: Petterin koiranpentu. Tammi 1995. Vanha Chien-koira lähtee varjokoiran matkaan, mutta antaa ensin yhden viimeisistä pennuistaan Petterille. Fantasiakertomus lapsille ja aikuisille. Tekijän kaunis akvarellikuvitus.

Margareta THUN: Enkelimuksu. Kuv. Cris af Enehielm. Tammi 1990. Veeran pikkuveli Olli menehtyy äkilliseen sairauteen. Itsekin poikansa menettänyt kirjailija kuvaa perheen surua omaperäisesti ja satuttavasti, mutta myös huumorilla. Cris af Enehielm kuvaa voimakkain värein ja lähes surrealistisin kuvin murheeseen suistuneen perheen kaoottisia tunnelmia. Aikuisen ja lapsen yhdessä luettavaksi.

Esko-Pekka TIITINEN: Lintu ja poro. Kuv. Tuula Tiitinen. Tammi 1990. Vanha poro ja tunturiin talveksi jäänyt lapinsirkku selviävät yhdessä ankarasta talvesta. Kevään tultua poroa ei enää ole, mutta elämä jatkuu. Tuula Tiitisen upea öljyvärikuvitus. Lapsille ja aikuisille.

Eeva TIKKA: Yön lintu ja siivetön: SATUJA. Kuv. Saara Tikka. Gummerus 1989. Satuja itsensä löytämisestä, kuolemasta ja rakkaudesta. Lapsen ja aikuisen yhdessä luettavaksi.

Mats WAHL: Vaarin Laika. Kuv. Tord Nygren. Mäkelä 1989. Isoisän Laika-koira on Matiaksen hyvä kaveri. Laika on kuitenkin jo vanha ja ero on edessä sen sairastuttua parantumattomasti. Liikuttava kertomus yli 5-vuotiaille.

Kari VINJE: Pekka ja kaksi käsinettä: kirja kuolemasta. Kuv. Vivian Zahn Olsen. Perussanoma 1999. Eräänä sunnuntaiamuna Peltosen perheen pikku-Sanna löytyy kuolleena sängystään. Kätkytkuolema, sanovat lääkärit. Suuri suru ja järkytys kerrotaan Pekka-veljen näkökulmasta kristillisin painoituksin: Sanna ei ole kuollut vaan hän on mennyt taivaaseen. Sannaa ei koskaan unohdeta, mutta elämä iloineen ja suruineen jatkuu myös Peltosen perheessä.

Lähde: Oulun kaupunginkirjasto: Kuolemaa käsittelevien lastenkirjojen luettelo.